

СТАН БІРЖОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Завадських Г.М., к.е.н.

Таврійський державний агротехнологічний університет м. Мелітополь,
Україна

Summary: The research is devoted to the issues of the state and fur there development of the stock commodity market in Ukraine. The main reasons for inefficient functioning of the stock market in Ukraine are presented. The problems and obstacles in the development of stock trading in Ukraine are considered.

Keywords: stock market, exchange, stock exchange, stock exchange, commodity exchange, agrarian exchange, stock exchange, stock commodity, quotations, stock trading

Постановка проблеми. Розвиток ринкової системи господарювання в Україні неможливий без таких інститутів інфраструктури ринку, як біржі. Нажаль, й досі рівень розвитку біржового ринку в Україні суттєво відстає від світового. Саме виключно важливою роллю біржової діяльності в фінансовій та економічній системі країни зумовлена необхідність дослідження сучасного стану біржового ринку України та визначення перспектив його подальшого розвитку.

Основні матеріали дослідження. Біржі давно стали індикатором стану економіки країни. Вони віддзеркалюють усі економічні процеси в будь-якій країні і, таким чином, визначають рівень конкурентоспроможності економіки країни. Біржовий ринок в широкому розумінні – це оптовий ринок товарів і цінних паперів з обмеженим колом відомих учасників, правилами здійснення біржових угод та процедурою вирішення спірних питань. На 1 січня 2017 року в Україні зареєстровано 613 бірж, що значно перевищує їх кількість в світі[2]. Аналіз видового складу українських бірж показує, що найбільша частка (70%) припадає на товарні і товарно-сировинні

бірж, а найменша (4,07%) – на агропромислові. Аналіз статистичних даних показав, що в період з 2010 по 2017 роки близько 40% зареєстрованих в Україні бірж не здійснювали практичну діяльність, тобто переважна більшість із них залишаються біржами тільки на папері. Як бачимо, кількість бірж не характеризує ефективність їх роботи і не відображає фактичний стан розвитку біржового ринку в Україні. Впродовж 2010-2016 років спостерігалось постійне збільшення статутного капіталу (на 26% в порівнянні з 2010 роком). Кількість проведених торгів і укладених угод за цей період на 49 % і 8 % відповідно. Середній розмір угоди, укладеної на вітчизняних товарних біржах в 2016 році склав 378,63 тис. грн., що на 54%

більше, ніж у 2010 році. Кількість брокерських контор і незалежних брокерів, що діють на біржовому ринку впродовж останніх 7 років збільшилась на 10%. Динаміка ліквідності біржових торгів характеризується стійким зниженням. Головною умовою здійснення біржової торгівлі є наявність товарів, якими торгують на товарній біржі. Майже 40% всього товарообігу міжнародних товарних бірж припадає на торгівлю сільськогосподарською продукцією і сировиною. Близько 20 % становить торгівля продовольчими товарами і близько, 10 % - енергоресурсами, 2 % – лісоматеріалами [3]. Зовсім інша структура товарного обігу склалася на вітчизняних товарних біржах. В структурі угод за товарними групами більшість становлять угоди з продажу сільськогосподарських культур, лісоматеріалів, непродовольчих товарів, нерухомості та палива. Негативною рисою біржового ринку України є наявність у структурі біржового товарообороту небіржових товарів, а саме транспортних засобів та нерухомості. Це унеможлиблює стандартизацію біржових товарів та запровадження строкових (форвардних) біржових угод. В 2016 році порівняно з базисним роком обсяги укладених угод з купівлі-продажу нерухомості збільшились у 7,8 рази. Аналіз територіального розміщення свідчить про те, що товарні біржі в Україні є в усіх регіонах. Останніми роками визначилися центри концентрації біржової торгівлі, а саме: м. Київ, Київська, Дніпропетровська, Полтавська та Миколаївська області. На ці п'ять регіонів припадає 90% біржового товарообороту країни, а на інші двадцять - лише 10%. Проведений аналіз стану біржового ринку, дозволяє визначити та сформулювати основні тенденції розвитку вітчизняного товарного біржового ринку: - вітчизняний товарний біржовий ринок функціонує практично без законодавчого правового поля. Головним і єдиним нормативним актом, який регулює його діяльність є Закон України "Про товарну біржу"[1], який був прийнятий ще в 1991 році і досі жодного разу не переглядався. - в Україні не має єдиної класифікації товарів, внаслідок чого в структурі біржового обороту присутні так звані небіржові товари: нерухомість, транспортні засоби та ін. - характерною ознакою українського біржового ринку є величезна кількість бірж, майже половина з яких по факту не працюють.

- на сучасному етапі біржова діяльність в Україні характеризується низькою ефективністю. Кількість проведених торгів і укладених угод впродовж останніх 7 років суттєво зменшились.

- незначний обсяг операцій на товарному ринку обумовлює його низьку ліквідність, що, у свою чергу, стримує його розвиток. В товарній структурі біржового обігу домінує сільськогосподарська продукція.

- біржова торгівля в нашій країні представлена переважно (82%) спотовим ринком, тобто укладанням угод на реальний товар з негайною поставкою.

- при всій різноманітності фінансових інструментів, в тому числі і похідних, в Україні з них використовуються лише форвардні угоди і в дуже незначних обсягах. Висновки. Комплексна оцінка біржової діяльності в Україні дає підстави стверджувати, що рівень розвитку біржового товарного ринку в Україні є незадовільним і має низку проблем. Основними проблемними питаннями розвитку вітчизняного товарного біржового ринку є недосконалість нормативного регулювання і неузгодженість законодавчої бази, низький рівень ліквідності біржових операцій на товарних біржах, присутність на торгах не біржових товарів, незначна кількість біржових інструментів, занадто повільне впровадження сучасних біржових інформаційних технологій та відсутність біржової культури. Незважаючи на велику кількість проблем, вважаємо, що більшість з них можна і треба розв'язати. При умові подолання існуючих негативних тенденцій і проблем, Україна має цілком реальні перспективи сформувати ефективний біржовий ринок і стати рівноправним учасником світової біржової системи.

Список літератури 1. Закон України "Про товарну біржу" від 10.12.1991 р. № 1956-ХІІ (зі змін. і допов.) [Електронний ресурс] // ВРУ. Офіційний веб-портал. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-2.bin/laws/main.cgi?nreg=1956-12> 2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 3. FederationofEuropeanSecuritiesExchanges (FESE). Officialsite [Electronicresource]. — Modeofaccess : <http://www.fese.eu>